

Ks. KRZYSZTOF DREWS

Gdańskie Seminarium Duchowne

Posługa biskupa we współczesnym Kościele

Wstęp; 1. Terminologia; 2. Biskup w Kościele; 3. Biskup a Kościół partykularny; 4. Biskup w Kościele partykularnym; 5. Posługa biskupa stosunku do innych Kościołów; Zakończenie.

Wstęp

Istotnym elementem struktury Kościoła jest urząd biskupa. Pojmowany jest on jako najważniejszy rodzaj służby w Kościele. Dziejami sięga początków chrześcijaństwa i jest związany nieprzerwaną sukcesją apostołską, która trwa od samych apostołów [zob. Konstytucja dogmatyczna o Kościele 2002, n. 20]. W nowotestamentowych pismach, przede wszystkim *Dziejach Apostolskich* i listach, ukazano rozwój rozumienia urzędu biskupa w pierwotnym Kościele. Jezus dokonał wyboru i spośród uczniów wybrał Dwunastu, „aby mu towarzyszyli” (Mk 3,14), a Duch Święty, który został wylany na Apostołów, był darem duchowym Chrystusa (por. Dz 1,5; 2,4; J 20, 22-23). Dar ten był przez nich przekazywany współpracownikom poprzez gest nałożenia rąk. Św. Paweł napisał do swojego ucznia Tymoteusza: „Przypominam ci, abys rozpalił na nowo charyzmat Boży, który jest w tobie przez nałożenie moich rąk” (2 Tm 1,6). Biskupi, następcy Apostołów, tym samym gestem przekazywali duchowy dar następcom. W ten sposób dar Jezusa Chrystusa jest obecny w Kościele współczesnym poprzez nałożenie rąk, czyli „konsekrację biskupią, przez którą udziela się pełni sakramentu Święceń, najwyższego kapłaństwa, pełni świętej posługi” [Jan Paweł II 2003b, n. 6].

Tematyce posługi biskupa w Kościele wiele miejsca poświęcono w dokumentach Soboru Watykańskiego II (nawiązując do Soboru Watykańskiego I) i dokumentach posoborowych Kościoła, szczególnie w nauczaniu Jana Pawła II, jak również Benedykta XVI. Podkreśla się związek, jaki zachodzi między biskupami a apostołami, których ci pierwsi są następcami oraz świętą służbę, którą pełni biskup w imieniu i w zastępstwie samego Chrystusa (in Eius persona), czyli wypełnianie przez niego urzędowych funkcji: nauczania (munus docendi), uświęcania (munus sanctificandi) i rządzenia (munus regendi) [zob. Konstytucja dogmatyczna o Kościele 2002, n. 22].

Biskupi mający pełnię sakramentu święceń są narzędziem Bożej łaski i zarządzają w diecezjach tym wszystkim, co Jezus Chrystus zlecił Kościołowi, a więc szafarstwem Słowa Bożego, wydawaniem zarządzeń dotyczących Eucharystii i pozostałych sakramentów, są oni szafarzami bierzmowania i święceń (*ordines sacri*), kierują karnością pokutną i mają zachęcać lud do uczestnictwa we mszy św. [zob. Konstytucja dogmatyczna o Kościele 2008, n. 26].

Biskupi rządzą Kościołami partykularnymi w imieniu Chrystusa, a ich osobista władza jest właściwa, zwykła i bezpośrednia, chociaż najwyższy autorytet Kościoła, papież, ostatecznie nią kieruje i może jej wykonywanie ograniczyć dla pożytku Kościoła [zob. Konstytucja dogmatyczna o Kościele 2002, n. 27]. Chrystus obdarzył Kościół różnymi charyzmatami, funkcjami czy posługami, aby każdy z nas mógł stanąć wobec drugiego człowieka w postawie „być dla” oraz „być z”. Służbą posiadającą takie nastawienie na pewno jest uczestnictwo w kapłaństwie służebnym Jezusa Chrystusa. Jan Paweł II często przypominał biskupom o służbie i podkreślał, by biskupi byli w świecie wymownymi świadkami prymatu Boga i mocy Jego miłości w słabości ludzkiej kondycji [zob. Jan Paweł II 2003b, n. 75].

1. Terminologia

Jezus Chrystus był inicjatorem grupy uczniów, którzy jako tacy odróżniali się od innych. „Utworzył z nich Dwunastu” (albo „ustanowił Dwunastu”; jak mówi św. Marek w charakterystycznej formule, w której można dostrzec akt założycielski), aby Mu towarzyszyli, by następnie mógł wysłać ich na głoszenie nauki, by potem już po zesłaniu Ducha Świętego gromadzić wierzących w Chrystusie w jeden lud Boży oraz kierować całym Kościołem (por. Mk 3,13-19; 6,7; 16,15; Mt 18,18-20; 28,16-20; Łk 24,45-49; J 20,21-23). Ewangelista św. Marek, wydaje się, określa ten czyn Jezusa nie tylko jako akt konstytutywny, ale także jako akt miłości [Jan Paweł II 2003b, n. 6]. Jezus Chrystus pragnął, aby misja przekazana Apostołom trwała aż do końca świata (por. Mt 28,20). Dobra Nowina miała być głoszona w każdym czasie istnienia świata, stąd apostołowie zatroszczyli się o następców. Już u początku istnienia Kościoła Jezus Chrystus powoływał ludzi do głoszenia ewangelii. Od starożytności pełniących tę posługę nazywano biskupami, prezbiterami i diakonami [zob. Konstytucja dogmatyczna o Kościele 2002, n. 28]¹. Były to urzędy kościelne sprawowane we wspólnocie chrześcijańskiej w poszczególnych stopniach święceń [zob. Nagy 2009, 86-89].

Termin biskup pochodzi z języka greckiego. Można wskazać tu na dwie formy czasownikowe i jedną rzeczownikową:

1. czasownik επισκέπτομαι – odwiedzać, badać, wyszukiwać, zajmować się kimś;
2. czasownik επισκοπέω – przyglądać się czemuś, nadzorować, uważać, troszczyć się;

¹ „...niechaj wszyscy szanują diakonów jak (samego) Jezusa Chrystusa, a także biskupa, który jest obrazem Ojca, i prezbiterów jako Radę Boga i Zgromadzenie Apostołów: bez nich nie można mówić o Kościele” [Ignacy Antiocheński 1998, 124].

3. rzeczownik *ἐπίσκοπος* – strzegący czegoś, nadzorca, strażnik, opiekun [zob. Świderkówna 1998, 104-148; Wielki Słownik grecko-polski 2006, 224-225].

Wyraz *episkopos* miał dość szerokie zastosowanie w starożytnym piśmiennictwie greckim, jak i żydowskim. Początkowo nazwa *biskup* (gr. *episkopos* – nadzorca, strażnik) oznaczała zarówno prezbiterów, jak i właściwego biskupa, i było często używane zamiennie z terminami: *starszy i prezbiter* [zob. Łydka 1998, 65-66; Brather 1999, 123; Nagy 2009, 86-87]. Dla przykładu Paweł i Barnaba ustanawiali starszych w każdym nowo założonym Kościele (por. Dz 14,23), natomiast gdy Paweł żegnał się ze starszymi Kościoła Efezkiego, nazwał ich biskupami: „Uważajcie na samych siebie i na całe stado, w którym Duch Święty ustanowił was biskupami, abyście kierowali Kościołem Boga, który On nabył własną krwią” (Dz 20,28). Dopiero na pocz. II w., w przejściowym etapie Kościoła, między czasami apostołskimi i poapostołskimi ukształtowała się ostatecznie kierownicza funkcja biskupa w Kościele lokalnym, nadrzędna w stosunku do kolegium prezbiterów [zob. Seweryniak 1999, 98-103]. Następuje też wtedy uściślenie terminów: słowo *biskup* oznacza tego, kto stoi na czele Kościoła lokalnego jako następca apostołów, a słowo *prezbiter* odnoszone jest do kapłanów, którzy współpracują z biskupem w jego posłudze nauczycielskiej, kapłańskiej i pasterskiej [zob. W. Łydka, 1986,101]. Poza starszymi i biskupami (a także diakonami) Nowy Testament zna jeszcze *pomocników apostołskich* – tych, którzy wraz z apostołami, lub w ich zastępstwie podejmują troskę o wszystkie Kościoły i głoszenie ewangelii na całym świecie [zob. Zuberbier 1986, 92; Nagy 1982, 118,123].

Z uzasadnień biblijnych wynika, iż usytuowanie biskupa w strukturze posługiwania w Kościele wiąże się z ustanowieniem grona Apostołów (por. Mk 3,3-19) oraz uroczystym rozesłaniem ich przez Jezusa na cały świat, celem głoszenia i realizowania po wszystkie czasy Jego posłannictwa (por. Mt 28, 16-20). Kolejnym etapem przygotowania przyszłej posługi biskupa było zaangażowanie ich poprzedników – apostołów. To oni budują lokalne wspólnoty chrześcijańskie, a zarazem tworzą grupy ludzi przygotowanych do tego, by współpracować z nimi nad dziełem ewangelizacji. Te starania widać szczególnie w aktywności misyjnej i piśmienniczej Pawła jak też w formowaniu następców, wywodzących się z grona jego uczniów (np. Tymoteusz i Tytus), do których, posłanych przy końcu jego działalności do różnych Kościołów, skierował swoje listy (1 Tm, 2 Tm, Tt). Apostołowie zatem przygotowywali kandydatów do przejęcia w przyszłości jedynej w swoim rodzaju godności apostołskiej, która dzięki temu trwa w Kościele do dziś [zob. Bartnik 1971, 28].

2. Biskup w Kościele

Biskup, któremu został powierzony konkretny Kościół partykularny, może wykonywać swój pasterski urząd tylko w stosunku do tej części Ludu Bożego i nie ma władzy rządzenia innymi Kościołami, czy też Kościołem powszechnym. Nie

zwalnia go to jednak z obowiązku troszczenia się razem z innymi biskupami o cały Kościół [zob. Konstytucja dogmatyczna o Kościele 2003, n. 23].

Mówimy przede wszystkim, że biskup pojawia się w Kościele i wyłania się z Kościoła jako ten, który wyraża zbawczą, ciągle uaktywnianą przez Ducha Świętego żywotność i jako ten, który aż do powrotu Chrystusa ma nauczać, uświęcać i prowadzić lud sobie powierzony do Boga [zob. Dz 13, 1-3; Jan Paweł II 2003a, n. 28]. To „wyłonienie się” biskupa z Kościoła nigdy nie powinno być zapomniane ani przez braci w Kościele, ani przez samego biskupa. Każdy biskup zanim otrzymał dar Ducha, dzielił łaskę z braćmi². Kto staje się biskupem, ten staje się nim jako członek i owoc tego Kościoła – Matki, jako członek tej wspólnoty wiary, która go zrodziła, prowadziła i wybrała. Ta „linia wstępująca”, właściwa biskupowi, nie powinna nigdy być pomijana ani pokryta milczeniem, ani przekreślona przez inny wymiar władzy, uświęcenia, znamienia chrystologicznego, które zostają mu dane mocą konsekracji [zob. Cardedal 1988, 122-123]. Dlatego też należy pamiętać, iż biskup jest przede wszystkim człowiekiem Kościoła, z niego zrodzonym i przez niego wezwanym do budowania go, zarządzania nim, służenia mu i byciem w nim przede wszystkim dobrym ojcem [zob. C. Bałdyga 2001, 73].

Każdy biskup, podobnie jak apostołowie, trwa we wspólnocie z braćmi będącymi złączonymi z nim więzami sukcesji apostołowskiej. Jak z woli Chrystusa Piotr i pozostali apostołowie stanowili jedno kolegium, tak samo „Biskup Rzymski, następca Piotra, biskupi, następcy apostołów, są złączeni z sobą. Członkiem kolegium biskupiego staje się ktoś przez konsekrację i łączność hierarchiczną z przełożonym kolegium i jego członkami” [Konstytucja dogmatyczna o Kościele 2002, n. 22]. Należy zawsze pamiętać, iż podmiotem pełnej i najwyższej władzy w stosunku do całego Kościoła jest oczywiście papież. Kolegium Biskupie zaś, jako kontynuacja kolegium apostołowskiego, posiada także razem z Biskupem Rzymskim, a nigdy bez niego, najwyższą i pełną władzę w stosunku do Kościoła powszechnego, lecz może ją wykonywać tylko za zgodą papieża. Wykonuje ją w sposób uroczysty na soborze powszechnym, jak również poszczególni biskupi mogą ją wykonywać poza nim, byleby papież wezwał ich do akcji kolegialnej lub ją zaaprobował albo swobodnie przyjął [zob. Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele 2002, n. 4].

3. Biskup a Kościół partykularny

Kościół Chrystusa, który w Symbolu Apostolskim wyznajemy, jako: jeden, święty, katolicki i apostołowski, to Kościół, który można nazwać powszechną wspólnotą uczniów Jezusa Chrystusa (por. Mt 16, 18; 1 Kor 12, 28),

² „...winni biskupi pamiętać, że wzięci zostali z ludzi i że dla ludzi postanowieni są w tym, co do Boga należy...” [zob. Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele 2008, n. 15].

uobecniająca się i działająca pośród różnych osób, grup, czasów i miejsc. Wśród tych wielu konkretnych form zbawczej obecności jedyne Kościoła Chrystusa, począwszy od czasów apostoelskich, istnieją rzeczywistości, które same w sobie są Kościołami (por. Dz 8, 1; 11, 22; 1 Kor 1, 2; 16, 19; Ga 1, 22; Ap 2, 1.8.), ponieważ mimo ich partykularności uobecniają się w nich Kościół powszechny z wszystkimi swoimi istotnymi elementami [zob. Kongregacja Nauki Wiary 1992, n. 7]. Są one ukształtowane „na obraz Kościoła powszechnego” [Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele 2002, n. 24] i każdy z nich „stanowi część Ludu Bożego, powierzoną pasterskiej trosce biskupa i współpracujących z nim kapłanów” [Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele 2002, n. 11]³.

Partykularny charakter Kościoła diecezjalnego nie zasadza się na jego cechach szczególnych (historia, język, specyfika kulturowa, geografia, dziedzictwo duchowe), ani na funkcjach administracyjnych (historycznie diecezje kształtowały się na podobieństwo administracyjnych podziałów państwowych) [Lubac 2004, 40]. Kościół partykularny nie rodzi się z podziału Kościoła powszechnego, ale z koncentracji Kościoła przejawiającego zdolność do samourzeczywistniania się w różnych miejscach. Jest więc pełnią, całością manifestującą się w części. Konstytutywną rolę odgrywa w nim biskup. Stąd zasadnicze cechy Kościoła partykularnego mają charakter teologiczny.

³ Podobnie jak pojęcia związane z Kościołem uniwersalnym, płynna jest też soborowa terminologia dotycząca Kościoła partykularnego. W tekstach soborowych pojawiają się: „kościół lokalny”, „partykularny”, „ecclesia peculiaris”. Pojęcia te mają znaczenie nie tylko terytorialno-administracyjne, ale także charyzmatyczne i instytucjonalne. Żaden z dokumentów nie zawiera wyjaśnienia zakresu pojęcia Kościoła partykularnego, zaś terminologia używana jest zamienne. Można odnieść wrażenie, iż zarówno Kościoły partykularne, jak i patriarchalne mieszczą się w kategorii „kościół lokalny”. *Ecclesia particularis* pojawia się raz jako Kościoły bliżej nieokreślone, innym na oznaczenie wspólnot, na czele których stoją biskupi [Konstytucja dogmatyczna o Kościele 2002, n. 23; Konstytucja o liturgii świętej 2002, n. 13], najczęściej jednak na określenie diecezji, zarówno w Kościele łacińskim, jak i Kościołach wschodnich. Patriarchaty, arcybiskupstwa większe i metropolie też nazywane są Kościołami partykularnymi [Dekret o Kościołach wschodnich katolickich 2002, nn. 10, 17, 23]. *Ecclesiae locales* (też w liczbie pojedynczej) to diecezje, mniejsze jednostki oraz Kościoły na terenach misyjnych. Jan XXIII – uprzedzając Sobór – określał diecezję Kościołem partykularnym, w którym ukazuje się Kościół powszechny, z biskupem jako fundamentem jedności. W przemówieniach Pawła VI Kościół lokalny oznacza diecezję, ale także kościół danego kraju. Po Soborze poszukiwano instancji pośrednich między kościołami lokalnymi a powszechnym, kierowanym przez Stolicę Apostolską. Jak się wydaje, dopiero prace nad Kodeksem Prawa Kanonicznego (promulgowany w 1983 r.) spowodowały uściślenie terminologii. [zob. H. Lubac 2004, 37; Glemp 1978, 26, 28; Dereziński 2002, 49]. W teologii zaznaczył się pogląd H. de Lubaca, który partykularnym nazywa kościół biskupi (diecezję) zaś większe zespoły diecezji (region, naród lub kraj) kościołem lokalnym. Píše on, iż Kościół partykularny nie jest determinowany przez topografię ani czynnik ludzki, ale przez tajemnicę wiary, ma więc charakter teologiczny. Grupy kościołów są natomiast kształtowane przez warunki, kulturę, podziały polityczne; „kościół partykularny (diecezja) jest zawsze uniwersalistyczny i dośrodkowy; nie bierze się bowiem z podziału kościoła powszechnego, ale z koncentracji kościoła przejawiającego własną zdolność urzeczywistniania siebie” [Lubac 2004, 34].

Pochodząca od Chrystusa posługa uświęcania, nauczania i rządzenia stanowi fundament ontologii Kościoła partykularnego⁴. „Biskup, jako następca Apostołów, mocą święceń biskupich i poprzez trwanie w komunii hierarchicznej, jest widzialnym źródłem i gwarantem jedności swego Kościoła partykularnego” – stwierdza Kongregacja ds. Biskupów [Kongregacja ds. biskupów, n. 4]. Biskup jest trwałym i widzialnym źródłem i fundamentem jedności Kościoła partykularnego, a przez hierarchiczną komuniją z Głową i pozostałymi członkami kolegium biskupów włącza swój Kościół partykularny w *plena communio ecclesiarum* jedyne Kościoła Chrystusa [zob. Kongregacja ds. biskupów 2004, n. 5]⁵.

Działalność biskupa, określona przez Sobór Watykański II terminem biblijnym „pasterzowanie”, jest rozpatrywana w klasycznej triadzie urzędu prorockiego, kapłańskiego i pasterskiego. Chociaż zawiera elementy „rządzenia”, to jednak jest przede wszystkim posługiwaniem wspólnocie kościelnej, wymownie nazwanym w Piśmie świętym „diakonią” (por. Dz 1,17 i 25; 21,19; Rz 11,13; Tym 1,13) [zob. Konstytucja dogmatyczna o Kościele 2002, n. 24]. Tą wspólnotą, w której biskup ma służyć, jest jego diecezja. Stanowi ona Kościół partykularny, w którym uobecnia się misterium Kościoła i Chrystusa. Diecezja jest reprezentacją Kościoła Chrystusa, a zarazem konkretnym jego uobecnieniem i jako jego część przedstawia jego całość [zob. Konstytucja dogmatyczna o Kościele 2002, n. 22; Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów 2004, n. 11; Kamiński 1983, 111;]. Diecezja, dla której służy biskup, stanowi najwyższe urzeczywistnienie i najbardziej intensywną obecność Kościoła. W niej cały Kościół jest reprezentowany i realizowany we wszystkich jego istotnych funkcjach, urzeczywistnia się w pełni, co w dekanacie czy parafii kierowanej przez prezbitera jest niemożliwe. Diecezja jest także fundamentalną strukturą organizacji kościelnej, jednostką administracji kościelnej powołaną dla lepszego zarządzania i koordynowania duszpasterstwa [zob. Mariański 1984, 57-64; Połtocki 1993, 2-38].

Sobór Watykański II, wyjaśniając podstawy teologiczne diecezji, wskazał na związek biskupich Kościołów partykularnych z Kościołem powszechnym, a także na odrębność diecezji, nazywając ją Kościołem partykularnym i częścią ludu Bożego. Siła wszystkich wspólnot diecezjalnych tkwi w jedności z Kościołem powszechnym i dlatego odrębność Kościołów partykularnych nie może stać na przeszkodzie jedności Kościoła [zob. Granat 1983, 162].

⁴ Bartnik [Bartnik 1982, 130] wymienia następujące, związane z biskupem elementy: sakramentalny, kerygmatyczny, pisteologiczny i hierarchiczny.

⁵ Dokument Kongregacji charakteryzuje kościół partykularny jako wspólnotę wiary, która karmi się Słowem Bożym; wspólnotę łaski, w której sprawuje się Eucharystię, sakramenty i pielęgnuje się życie modlitwy; wspólnotę miłości duchowej i materialnej, czerpiącej natchnienie z Eucharystii oraz wspólnotę apostołatu czyli powszechnego powołania do dzielenia się bogactwem Chrystusa [zob. Kongregacja ds. biskupów 2004, n. 118].

4. Biskup w Kościele partykularnym

Znakiem jedności i szafarzem wartości nadprzyrodzonych w diecezji jest biskup, złączony ze Stolicą Apostolską. W jego imieniu i w łączności z nim prezbiterzy głoszą słowo Boże, udzielają sakramentów i podejmują odpowiedzialność za parafie. Biskupi, jak już wspomniano, mają ponadto obowiązki, prawa i przywileje z racji przynależności do kolegium biskupiego i swego związku z Kościołem. Jednakże każdy biskup jest odpowiedzialny za cały Kościół powszechny i winien jest mu troskę oraz pomoc [zob. Konstytucja dogmatyczna o Kościele 2002, n. 23; Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów 2004, n. 6]. Diecezja powierzona pieczy biskupa aktualizuje Kościół powszechny w pełnym znaczeniu i we wszystkich wymiarach, dlatego że poprzez biskupa posiada wszystkie władze Kościoła powszechnego.

Dokumenty soborowe nazywają biskupa nauczycielem w Kościele i zwiastunem wiary, mającym obowiązek troski o szerzenie Ewangelii. Głoszenie Ewangelii jest pierwszym i podstawowym zadaniem biskupa. Biskup, jako członek kolegium biskupiego, powinien mieć udział w ewangelizowaniu wszystkich narodów, ale przede wszystkim troszczyć się, aby na terenie jego diecezji była podawana wiernym całość doktryny chrześcijańskiej [zob. Konstytucja dogmatyczna o Kościele 2002, nn. 7, 23, 25, 27, 32; Kongregacja ds. biskupów, Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów 2004, n. 12]. Biskup ma być pierwszym katechetą w swojej diecezji, począwszy od katechezy przygotowującej do sakramentów inicjacji chrześcijańskiej, a skończywszy na katechezie dorosłych [zob. Jan Paweł II 1979, n. 63; Kongregacja ds. Duchowieństwa 1997, n. 222].

Biskup jest w diecezji nauczycielem wiary przyprowadzającym do Chrystusa nowych uczniów. Celem tej misji jest odpowiedzialne i autentyczne przekazywanie wspólnocie wierzących słowa Bożego oraz dóbr mesjańskich [Poma 1979, 267]. Ewangelizacyjny wysiłek biskupa w diecezji ma być naśladowaniem Jezusa Chrystusa – Dobrego Pasterza i powinien być związany z działalnością całej diecezjalnej wspólnoty wiary oraz ze źródłem jej ustawicznego wzrostu. Synod biskupów z 2001 r., poświęcony posłudze biskupów, zaznaczył, że podstawowym zadaniem biskupa jest utrzymywanie więzi ze wspólnotami lokalnymi poprzez parafie, duszpasterzy i ich współpracowników, zaś sami księża powinni mieć możliwość rozmowy z biskupem na tematy duchowe czy osobiste, a nie tylko duszpastersko – administracyjne [zob. Jan Paweł II 2003b, n. 43; Bałdyga 2001, 72]. Do głównych obowiązków biskupa jako nauczyciela wiary we wspólnocie wiernych należy osobisty udział w przepowiadaniu, opracowanie ogólnego planu przepowiadania, troska o nieskażony wykład słowa Bożego oraz tworzenie takich możliwości, aby każdy mógł spotkać się ze słowem Bożym i być przygotowanym do przyjęcia sakramentów świętych [zob. Kongregacja ds. biskupów 1973, n. 93–98]. Biskup jest inspiratorem, kierownikiem i koordynatorem wszystkich inicjatyw diecezjalnych, aby słowo Boże jako ewangeliczny zczyn dotarło do wszystkich diecezjan.

Różne są formy przepowiadania, które biskup musi objąć swoją troską. Do spełnienia tego zadania potrzebny jest ogólny plan przepowiadania i apostołstwa [zob. Kongregacja ds. biskupów 1973, n. 64]. Powinien on liczyć się z podstawowymi zasadami pasterzowania i charakteryzować się stałością w realizacji istotnych jego celów. Powinien także odznaczać się elastycznością w przystosowaniu do ciągle zmieniających się uwarunkowań życia ludzi. Plan ten zatwierdza biskup, a o jego skuteczności decyduje fakt, na ile jest on rezultatem współpracy całej wspólnoty diecezjalnej – duchownych, a także i świeckich. Ogólny plan przepowiadania powinien uwzględniać potrzeby religijnej formacji wszystkich grup diecezji [zob. Kongregacja ds. biskupów 1973, nn. 64, 148-149].

Formą przepowiadania biskupiego, skierowaną do wspólnoty już ewangelizowanej, jest homilia. W homilii głoszonej podczas czynności liturgicznych przedstawia się wiernym dzieła Boże i tajemnice Chrystusa oraz zasady życia chrześcijańskiego, opierając się na świętych tekstach, dlatego przewyższa ona inne formy przepowiadania, a nawet je zastępuje [zob. Kongregacja ds. biskupów 1973, n. 59; Jan Paweł II 2003b, n. 26].

Inną formą przepowiadania jest katecheza, o której już wspomniano. Chociaż biskup praktycznie nie prowadzi sam katechezy szkolnej, to jednak do jego obowiązków należy troska o katechizację dzieci, młodzieży i dorosłych w diecezji, aby wiara diecezjan oświecona nauką, stawała się żywa i czynna [zob. Jan Paweł II 2003b, n.14; Jan Paweł II 1979, n. 63]. Mając na uwadze skuteczność katechizacji biskup powinien stale analizować sytuację i wprowadzać w życie zasady i normy wydane przez Stolicę Apostolską [zob. Szafranski 1978, 354]. Biskup powinien dbać o stosowne przygotowanie katechetów do ich zadań i podejmować odpowiedzialnie działania, by – jak pisał Jan Paweł II – „gdy katechizacja będzie w diecezji dobrze prowadzona, wszystko inne łatwiej pójdzie” [Jan Paweł II 1979, n. 63; także zob. Konferencja Episkopatu Polski 2001, n. 123].

Formą biskupiego nauczania są także listy pasterskie. Instrukcja *Ecclesiae Imago* udziela wskazań, aby bardziej przystosować tę formę nauczania do potrzeb współczesnych. Listy powinny być krótsze, ale częściej wydawane, aby biskup nie milczał wtedy, kiedy okoliczności domagają się jego głosu. Ponieważ listy pasterskie są swego rodzaju dialogiem między biskupem i powierzoną mu częścią Ludu Bożego, dlatego powinny być one owocem współpracy całej wspólnoty diecezjalnej, której przewodzi biskup. Dlatego biskup może skorzystać z pomocy prezbiterów, zakonników i ludzi świeckich [zob. Szafranski 1978, 353], by jeszcze owocniej realizować misję nauczania.

Lud Boży, zjednoczony przez słowo Boże, jako Kościół najpełniej objawia się w zgromadzeniu liturgicznym. Według nauczania soborowego Kościół urzeczywistnia się przede wszystkim w pełnym i czynnym uczestnictwie Ludu Bożego w obchodach liturgicznych, głównie w sprawowaniu Eucharystii, w modlitwie przy jednym ołtarzu i pod przewodnictwem biskupa otoczonego prezbiterami [zob. Kongregacja Biskupów 1973, n. 93-37; Jan Paweł II 2003a, n. 39].

Do biskupa należy kierowanie życiem liturgicznym diecezji, rozwijanie go i strzeżenie przed dewiacjami. Biskup powinien także troszczyć się o formację liturgiczną wiernych angażując do tego odpowiednie komisje diecezjalne oraz prezbiterów i osoby świeckie, przygotowane do duszpasterstwa liturgicznego [zob. Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium” 2002, nn. 22, 26, 45; Kongregacja ds. Biskupów 1973, n. 82; Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele 2008, n. 15]⁶. W tym celu biskup może podejmować wysiłek, aby tradycyjne formy liturgiczne przystosować do współczesnych warunków i potrzeb.

Troską biskupa powinno być przekształcenie Kościoła diecezjalnego we wspólnotę modlącą się i osiągnącą chrześcijańską dojrzałość. Pomocą będzie tutaj godne sprawowanie liturgii, która prowadzi do braterskiej wspólnoty miłości. Wielką pomoc w dziele uświęcania wspólnoty diecezjalnej mogą stanowić pobożne ćwiczenia i tradycyjne, pozaliturgiczne formy pobożności. Bogatym w skutki środkiem oddziaływania jest upodobnienie się biskupa do Chrystusa, przede wszystkim przez „wypełnianie swej posługi, naśladując miłość Dobrego Pasterza” [Jan Paweł II 2003b, n. 11].

Źródłem i szczytem życia Kościoła i każdej diecezji jest Eucharystia [zob. Konstytucja o liturgii świętej „Sacrosanctum concilium” 2002, nn. 6,7,41]. Z Eucharystii bierze początek i do Eucharystii prowadzi cała działalność Kościoła. Jak mówi dokument soborowy, „żadna społeczność chrześcijańska nie da się wytworzyć, jeżeli nie ma korzenia i podstawy w sprawowaniu Eucharystii. Od niej zatem trzeba zacząć wszelkie wychowanie do ducha wspólnoty” [Dekret o posłudze kapłanów „De Presbyterorum ministerio et vita” 2002, n. 6]. Z Eucharystią wiążą się i do niej zmierzają inne sakramenty, wszystkie kościelne posługi i dzieła apostołskie [zob. Jan Paweł II 1980, n. 7]. Sprawowaniem Eucharystii w diecezji biskup kieruje osobiście albo poprzez swoich współpracowników. Poprzez więź z biskupem i kościołem katedralnym uczestnicy mszy św. powinni zdobywać poczucie jedności z Kościołem i odpowiedzialności za jego losy [zob. Jan Paweł II 2003b, n. 39].

Sobór Watykański II przywrócił koncelebrę w Kościele, przekazując biskupowi troskę o ten sposób sprawowania Eucharystii [zob. Konstytucja dogmatyczna o Kościele 2002, n. 30; Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego 2006, n. 92]. Do biskupa należy kierowanie dyscypliną dotyczącą koncelebrы (czuwanie, by nie dochodziło do nadużyć w tym względzie), zgodnie z przepisami prawa ogólnego, na terenie swojej diecezji, a także zapewnienie jedności w celebracjach [zob. Benedykt XVI 2007, n. 39]. Wyróżniona jest koncelebra, której prezbiterom przewodniczy biskup, szczególnie gdy to czyni w katedrze [zob. Konstytucja o liturgii świętej „Sacrosanctum concilium” 2002, n.41]. Do biskupa także należy zapewnienie wiernym uczestnictwa w niedzielnej Eucharystii. Do niego też należy troska, aby wierni doceniali niedzielę

⁶ Dobrym przykładem zaangażowania świeckich w liturgię jest dziś w Polsce duszpasterstwo *Śłużby Liturgicznej*.

i obchodzenie jej jako dnia Pana [zob. Jan Paweł II 1998, n. 35]. W tym dniu najczęściej powinno się udzielać sakramentów świętych, zwłaszcza chrztu i bierzmowania. W świetle przepisów biskupi, jako główni szafarze tajemnic Bożych i kierownicy życia liturgicznego w diecezji, „rządzą udzielaniem chrztu, przez który dostępuje się udziału w królewskim kapłaństwie Chrystusa” [Obrzęd chrztu dzieci według rytuału rzymskiego 2001, n. 12]. Udział biskupa w liturgii tego sakramentu odnosi się również do kierowania pracą kapłanów, diakonów i świeckich katechetów.

Biskup jest także właściwym szafarzem sakramentu bierzmowania i zwykle on sam udziela tego sakramentu w diecezji. Dary Ducha Świętego udzielane bierzmowanym przez posługę biskupa sprawiają, że życie chrześcijanina nabiera jeszcze bardziej charakteru kościelnego, umacniając więź z Kościołem oraz budząc odpowiedzialność za Kościół. Dla podkreślenia ścisłej łączności sakramentu bierzmowania z Eucharystią zaleca się, aby biskup celebrował wraz z prezbiterami mszę św., w czasie której kandydaci otrzymują sakrament bierzmowania. W ten sposób wyraźniej ukazuje się związek bierzmowania z tajemnicą Kościoła i posługi biskupa. Biskup jako zwyczajny szafarz chrztu i bierzmowania oraz celebrans Eucharystii, przez swoją posługę sakramentalną buduje Kościół powszechny i jednoczy przedstawicieli Kościoła lokalnego [zob. Obrzędy bierzmowania według pontyfikału rzymskiego 2003, n. 10-13].

Urząd pasterski biskupa jest prawdziwą służbą, a fundamentalną zasadą w jego wykonywaniu powinna być pokorna służba braciom (Mt 20,26). Służba ta jest równocześnie wykonywaniem władzy pasterskiej. Najważniejszym motywem tej władzy jest troska o zbawienie dusz. Biskupi mają być nie tylko dobrymi pasterzami znającymi swoje owce i przez nie znanymi ale także sędziami i szafarzami sprawiedliwości w Kościele partykularnym [zob. Konstytucja dogmatyczna o Kościele 2002, n. 27; Kongregacja Biskupów 1973, n. 93-98; Kongregacja ds. biskupów 1973, nn. 32, 92]. Podczas wykonywania władzy pasterskiej biskup powinien kierować się zdecydowaniem, łagodnością, pokorą, cierpliwością, roztropnością i troskliwością o powierzoną mu owczarnię, a swoją władzę powinien wykonywać w duchu służby dla Kościoła [zob. Kongregacja Biskupów 1973, nn. 30, 32]. Działalność ta powinna być przeniknięta duchem miłości, a sam biskup powinien być znakiem miłości Chrystusa w Kościele. Rola miłości w kształtowaniu chrześcijańskiej wspólnoty musi być fundamentalna.

5. Posługa biskupa w stosunku do innych Kościołów

Posługa biskupa ujawnia się przede wszystkim w bogatej działalności biskupów, wprawdzie bezpośrednio dotyczącej Kościołów partykularnych, pozostających pod ich pasterskim zarządem, ale zwróconej także ku Kościołowi powszechnemu, którego jedność ta działalność ma właśnie zapewnić.

Niewątpliwie każdy biskup indywidualnie ma władzę rządzenia i sprawowania urzędu nauczycielskiego tylko w tym Kościele, który mu powierzono. Jest on zwyczajnym, bezpośrednim i właściwym pasterzem tego Kościoła i zapewnia mu zwykłą, codzienną opiekę pasterską nie jako zastępca biskupa rzymskiego, ale w imieniu samego Chrystusa. *Konstytucja o Kościele* głosi to w sposób wyraźny (20 i 27), a *Kodeks Prawa Kanonicznego* z 1983 r. (kan. 375, § 1; 381, § 1) w pełni to potwierdza. Jednakże biskup, będąc zwyczajnym i właściwym pasterzem swojego Kościoła, nie jest nim w stosunku do innych Kościołów partykularnych ani w stosunku do Kościoła powszechnego, jak uczy ta sama konstytucja: „Poszczególni biskupi, stojący na czele Kościołów partykularnych, sprawują swe rządy pasterskie każdy nad powierzoną sobie częścią ludu Bożego, nie nad innymi Kościołami ani nad Kościołem powszechnym” [zob. *Konstytucja dogmatyczna o Kościele* 2002, n. 23].

Jednakże biskup może stać na czele jakiegoś Kościoła partykularnego tylko dlatego, że pozostaje we wspólnocie z wszystkimi biskupami tworzącymi kolegium biskupie i z głową tego kolegium, papieżem. Biskupi rządzą więc prawomocnie swoimi Kościołami partykularnymi jako członkowie kolegium biskupiego i we wspólnocie z tym kolegium, ponieważ Kościołów partykularnych nie można ujmować bez związania ich z Kościołem powszechnym i w nich się urzeczywistniającym. Albowiem Kościół Chrystusowy od początku swego istnienia urzeczywistnia się w licznych wspólnotach, czyli Kościołach partykularnych, z których każdy właśnie dlatego może się nazywać „Kościołem”, że urzeczywistnia w sobie zamysł Boga wobec Jego Kościoła. Owe Kościoły partykularne nie są więc Kościołami autonomicznymi, ale są zjednoczone i „w nich istnieje i z nich się składa jeden i jedyny Kościół katolicki” [*Konstytucja dogmatyczna o Kościele* 2002, n. 23]. Tak więc biskup każdego z tych Kościołów partykularnych, który reprezentuje i w którym winien budować Kościół Chrystusowy, ma być źródłem zjednoczenia swojego Kościoła partykularnego z Kościołem powszechnym, a poprzez rządy w swoim Kościele ma dbać o życie całego Kościoła. Jest on niewątpliwie zwierzchnikiem powierzonego sobie Kościoła partykularnego, ale jednocześnie jest również członkiem kolegium biskupów i z tego tytułu jest odpowiedzialny za cały Kościół i ma dbać o jedność wiary i dyscyplinę Kościoła jako całości. Musi się więc troszczyć i czuć się odpowiedzialnym za cały Kościół powszechny i w jego życiu ma uczestniczyć razem z papieżem i kolegium biskupim, do którego należy. *Konstytucja dogmatyczna o Kościele* potwierdza ten obowiązek biskupów: „Wszyscy bowiem biskupi mają obowiązek umacniać i strzec jedności wiary i wspólnej dyscypliny całego Kościoła, uczyć wiernych miłości całego Mistycznego Ciała Chrystusowego, szczególnie zaś jego członków ubogich, strapionych i tych, którzy prześladowanie cierpią dla sprawiedliwości” [zob. *Konstytucja dogmatyczna o Kościele* 2002, n. 23]. Zobowiązania biskupów do zachowania i wzrostu wiary oraz umacniania dyscypliny kościelnej potwierdza zresztą w pełni obecne prawodawstwo Kościoła [zob. *Codex Iuri Canonici*. 1984, kan. 342]. Tak więc

wymiar powszechny posługi biskupiej objawia się w pełni i realizuje wówczas, gdy wszyscy biskupi, w komunii hierarchicznej z biskupem Rzymu, działają jako Kolegium. Zebrani uroczyście na Soborze powszechnym lub rozproszeni po świecie, pozostając jednak zawsze w komunii hierarchicznej z Biskupem Rzymu, stanowią oni przedłużenie kolegium apostołskiego [zob. Codex Iuri Canonici. 1984, kan.337, 749 §2;]. Biskupi współpracują jednak także na inne sposoby z sobą i z Biskupem Rzymu *in bonum totus Ecclesiae*, przede wszystkim po to, aby Ewangelia była głoszona na całej ziemi, a także aby stawiać czoło różnorodnym problemom nękającym wiele Kościołów partykularnych. Równocześnie posługa Następcy Piotra, pełniona dla dobra całego Kościoła i każdego Kościoła partykularnego, jak też działanie kolegium jako takiego stanowią ważną pomoc w strzeżeniu w Kościołach partykularnych, powierzonych trosce pasterskiej poszczególnych biskupów diecezjalnych, jedności wiary i dyscypliny wspólnej dla całego Kościoła. Katedra Piotra jest dla każdego biskupa oraz wszystkich zjednoczonych w kolegium biskupów bardzo potrzebną, stałą i widzialną zasadą oraz fundamentem jedności wiary i komunii [zob. Konstytucja dogmatyczna o Kościele 2002, n. 23; Drews 2008, 81-83]. Papież z kolei, jako głowa Kościoła posiada odpowiedzialność za cały Kościół, ale również obejmuje ją kolegium biskupów [zob. Nagy 2009, 131].

Kolegialność biskupia będzie się również przejawiała w trosce o Kościoły partykularne, inne niż te, których rządy im powierzono. Jako członkowie kolegium Biskupiego, które jest przedłożeniem kolegium apostołskiego, biskupi ponoszą ogólną odpowiedzialność za Kościół powszechny, a więc za każdy ze składających się nań Kościołów partykularnych, a owa odpowiedzialność nakłada na nich szczególnie naglące obowiązki wobec Kościołów partykularnych znajdujących się w potrzebie, jak również wobec Kościołów niedaleko położonych. „Dlatego powinni usilnie dostarczać misjom tak żniwiarzy, jak i pomocy duchowych i materialnych zarówno sami bezpośrednio, jak i wzbudzając żarliwą współpracę wiernych. Wreszcie biskupi w powszechnym braterstwie miłości świadczyć mają chętnie pomoc braterską innym Kościołom, zwłaszcza sąsiednim i potrzebującym” [Konstytucja dogmatyczna o Kościele 2002, n. 23]. Biskupi świadomi tego kolegialnego obowiązku powinni troszczyć się o powołania misyjne i o wzbudzanie hojności wiernych dla Kościołów w krajach misyjnych, oraz powinni promować podstawowe wartości, takie jak akceptacja bliźniego, szacunek dla różnic kulturowych i zdrowe relacje pomiędzy różnymi kulturami [zob. Jan Paweł II 2003b, n. 65].

Zakończenie

To, czym jest posługa biskupa w Kościele dzisiaj, najlepiej można zrozumieć w świetle nauczania soborowego, jak i posoborowego Kościoła. Przede wszystkim posynodalna adhortacja *Pastores gregis* ukazuje nam wizerunek Dobrego

Pasterza, na którym może i powinien wzorować się każdy biskup. Nasze rozważanie pozwoliło nam, jakby na nowo, zauważyć jak wielkim darem dla Kościoła jest posługa biskupa, który wypełnia trzy zasadnicze funkcje, mianowicie: nauczania, uświęcania i rządzenia. Istotnym dla ustroju Kościoła jest to, iż biskup jest pierwszym sługą i szafarzem największego skarbu Kościoła, jakim jest Eucharystia. Gromadzenie się wiernych wokół biskupa to przede wszystkim gromadzenie się podczas Eucharystii, w jednej wierze i w spożywaniu tego samego Chleba (por. 1 Kor 10,17). To pozwala z kolei trwać Kościołowi przy Chrystusie, który jako jedyny Pasterz i Biskup, zapragnął służyć przez następców apostołów – biskupów.

Można powiedzieć za Janem Pawłem II, że biskup ma uświęcać Lud Boży i nim kierować, uświęcając, ma także i rządzić, a rządząc, ma nauczać i uświęcać [zob. Jan Paweł II 2003b, n. 9]. To zaś może dać nam pewność, że w Kościele nigdy nie zabraknie miłości pasterskiej Jezusa Chrystusa [zob. Jan Paweł II 2003b, n. 65]. Przecież kapłaństwo to miłość Serca Jezusowego [zob. Jean-Marie Vianney 1958, 100].

Literatura

- Bałdyga, C. 2001. *Silą Kościoła jest komunია*, W drodze 12 (340), 71-76.
- Bartnik, C. 1982. *Kościół Jezusa Chrystusa*. Wrocław.
- Bartnik, C. 1971. *Uwagi do nauczania o władzy i ustroju w Kościele*. Rocznik Teologiczno-Kanoniczny, (18) 2, 21-33.
- Benedykt XVI. 2007. *Sacramentum caritatis*. Rzym.
- Brather, D. 1999. *Biskup*, W: *Encyklopedia Biblijna*. red. P. Achtemeier, 123. red. wyd. pol. W. Chrostowski, Tłum. z ang. M. Wojciechowski. Warszawa.
- Cardedal, O.G. 1988. *Kim jest biskup?*. W: *Kapłaństwo*. 115-138. Tłum. z hiszp. S. Zarzycki. Poznań – Warszawa.
- Codex Iuris Canonici*. 1984. Vatican.
- Dekret o Kościołach Wschodnich Katolickich „*Orientalium Ecclesiarum*”, 2002. W: *Sobór Watykański II*, red. M. Przybył, Nowe tłumaczenie. 177-185. Poznań.
- Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele „*Christus Dominus*”, 2002. W: *Sobór Watykański II*, red. M. Przybył, Nowe tłumaczenie. 236-258. Poznań.
- Dekret o posłudze kapłanów „*De presbyterorum ministerio et vita*”, 2002. W: *Sobór Watykański II*, red. M. Przybył, Nowe tłumaczenie. 478-507. Poznań.
- Dereziński, T. 2002. *Ureczywistnianie się Kościoła uniwersalnego w Kościele partykularnym w świetle literatury posoborowej*. Lublin.
- Drews, K. 2008. *Czy papież mógłby odejść na emeryturę?, 101 pytań o Następcy św. Piotra*. Warszawa.
- Glemp, J. 1978. *Problem identyfikacji Kościoła lokalnego i partykularnego*, Przewodnik Katolicki. (3)4, 23-32.
- Granat, W. 1983. *Teologia diecezji*, Studia Sandomierskie 1(198), 146-183.
- Ignacy Antiocheński. 1998. *Do Kościoła w Tralleis*. W: *Pierwsi świadkowie, Pisma Ojców Apostolskich*, red. A. Świderkówna. Kraków.
- Vianney, J.-M. 1958. *Curé d'Ars, sa pensée, son Coeur*. Le Puy.

- Jan Paweł II. 1979. *Catechesi tradendae*. Rzym.
- Jan Paweł II. 1998. *Dies Domini*. Rzym.
- Jan Paweł II. 1980. *Dominicae Cenaе*. Rzym.
- Jan Paweł II. 2003a. *Ecclesia de Eucharystia*. Rzym.
- Jan Paweł II. 2003b. *Pastores gregis*. Rzym.
- Kamiński, R. 1983. *Parafia w diecezji i Kościele Powszechnym*, Rocznik Teologiczno-Kanoniczny 30 (6), s. 97-115.
- Kongregacja ds. Biskupów. 1973. *Instrukcja na temat pasterskiej posługi biskupów „Ecclesiae Imago”*. Rzym.
- Kongregacja ds. Biskupów. 2004. *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów „Apostolorum succesores”*. Rzym.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa. 1997. *Dyrektorium ogólne o katechizacji*. Rzym.
- Kongregacja Nauki Wiary. 1992. List do biskupów Kościoła katolickiego o niektórych aspektach Kościoła pojętego jako komunია „Communionis notio”. Rzym.
- Konferencja Episkopatu Polski. 2001, *Dyrektorium Katechetyczne Kościoła Katolickiego w Polsce*, Łowicz.
- Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*. 2002. W: *Sobór Watykański II*, red. M. Przybył, Nowe tłumaczenie. 104-166. Poznań.
- Konstytucja o liturgii świętej „Sacrosanctum concilium”*. 2002. W: *Sobór Watykański II*, red. M. Przybył, Nowe tłumaczenie. 48-78. Poznań.
- Lubac, H. 2004. *Kościoły partykularne w Kościele powszechnym*. Tłum. z franc. M. Spyra. Kraków.
- Łydka, W. 1986. *Biskup i prezbiterium w Diecezji*. Kielecki Przegląd Diecezjalny, (62) 2, 97-101.
- Łydka, W. 1998. *Biskupi*, W: *Słownik Teologiczny*. red. A. Zuberbier, 65-66. Katowice.
- Mariański, J. 1984. *Życie parafii*. Wrocław.
- Nagy, S. 1982. *Chrystus w Kościele, Zarys teologii fundamentalnej*. Wrocław.
- Nagy, S. 2009. *Ty jesteś Piotr, czyli Skala, i na tej Skale zbuduję Kościół mój*. Częstochowa.
- Obrzędy bierzmowania według Pontyfikatu rzymskiego*. 2003. Katowice.
- Obrzęd chrztu dzieci według Rytuału rzymskiego*. 2001. Katowice.
- Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego*. 2006. Poznań.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu (Biblia Tysiąclecia)*. 2000. red. Zespół biblistów polskich z inicjatywy Benedyktynów Tynieckich, wyd. V, Poznań.
- Poma, A. 1979. *Posłannictwo biskupa w posłudze wiary*. *Ateneum Kapłańskie* 69(46)2, 259-268.
- Potocki, A. 1993. *Diecezja jako podmiot duszpasterstwa – polskie uwarunkowania*, *Ateneum Kapłańskie* 85 (506) 1, 2-38.
- Seweryniak, H. 1999. *Święty Kościół Powszedni*. Warszawa.
- Słowniczek, *Pisma Ojców Apostolskich*. 1998. przekład A. Świderkówna, 104-148. Kraków.
- Sztafrowski, E. 1978. *Posługa biskupia w Kościele partykularnym*, W: *W kierunku chrześcijańskiej kultury*, red. B. Bejze, 354. Warszawa.
- Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu, wydanie z pełną lokalizacją greckich haseł, kluczem polsko-greckim oraz indeksem form czasownikowych*. 2006, red. R. Popowski, 224-225, Warszawa.
- Zuberbier, A. 1986. *Drogi teologii biskupstwa*. Kielecki Przegląd Diecezjalny, (62) 2, 92-111.

Bishop's Ministry in the Church in Present Day

Summary

One of the important tasks in the Church is the office of Bishop. Office, which is a service, which ranks first among the various ministries in Church. This article is devoted to this subject based on the teachings of Second Vatican Council and the post – conciliar, Church documents, and particularly the teaching of Pope John Paul II as well as Pope Benedict XVI. This reflection makes it possible to observe newly what a great gift for the Church is a ministry of the Bishop who fulfills three main functions: teaching, sanctifying and governing. Observing the mind of the Church teaching gives us a picture of the bishop. Who has to be, in the Church, primarily a good Shepherd, and always on the model of the Good Shepherd – Jesus Christ.